

معماری همساز با اقلیم

(بررسی راهکارهای طراحی اقلیمی در شهر تربت جام)^۱

عارف میرزا احمدی^{۱*}، جعفر طاهری^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه فردوسی مشهد، arefmahmadi@gmail.com

۲- استادیار و عضو هیئت علمی دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه فردوسی مشهد، j.taheri@um.ac.ir

چکیده

خلق شرایط محیطی راحت و مطلوب زندگی و تامین امنیت ساکنین بنا از گزند شرایط نامساعد محیطی و جوی از اصول لاینفک معماری و ساختمان به شمار می‌رود. طراحی معماری اقلیمی مهم‌ترین و اصولی‌ترین روش برای کاهش هزینه‌ها و پایدار نگه داشتن محیط از دیرباز مورد توجه معماران بوده است. اقلیم هر منطقه بر اساس موقعیت و شرایط جغرافیایی آن به وجود می‌آید. دما، مقدار رطوبت هوا، نحوه تابش خورشید، میزان و نوع بارندگی و جهت و شدت وزش بادها بر موضوع اقلیم تاثیرگذار هستند که هر یک از این عوامل، بر اساس شرایط آسایش انسان در زمان‌های مختلف ممکن است مطلوب یا نامطلوب باشد. به کمک طراحی اقلیمی و برقراری هماهنگی بین محیط مصنوع و محیط طبیعی، می‌توان بهترین شرایط آسایش را هماهنگ با محیط فراهم نمود. در واقع طراحی اقلیمی، اصولی علمی و کاربردی هستند که با به کار بستن آن‌ها، علاوه بر تامین آسایش کاربران، موجب صرفه‌جویی در مصرف انرژی نیز می‌شود. در این پژوهش پس از معرفی شهرستان تربت‌جام، مشخصات اقلیمی آن با بررسی بازه ۱۰ ساله اطلاعات سالنامه هواشناسی و مطالعه فاکتورهایی مانند دما، باد، رطوبت و ...، شخصیت اقلیمی تربت‌جام مشخص شده و برای همسازی محیط‌های انسان‌ساز با محیط طبیعی در فصل گرم و سرد در این شهر، در سه مقیاس کلان (طراحی شهری)، میانه (تک بنا) و خرد (اجزای بنا) راهکارهای معماری ارائه شده است.

واژه‌های کلیدی: طراحی اقلیمی، تربت جام، خرد اقلیم، راه‌کار طراحی، معماری همساز با اقلیم

۱- مقدمه

اهمیت شناخت اقلیم به دلایل زیادی در صدر اولویت‌های توجه معماران جهت ساخت بناها و طراحی محیط بوده است. طراحی معماری اقلیمی مهم‌ترین و اصولی‌ترین روش برای کاهش هزینه‌ها و پایدار نگه داشتن محیط از دیرباز مورد توجه معماران بوده و به کمک طراحی اقلیمی هماهنگی‌های لازم را بین محیط‌های مصنوع و محیط‌های طبیعی برقرار نموده‌اند و با این ملاحظات توانسته‌اند، هماهنگ با محیط، بهترین شرایط آسایش را فراهم نمایند [۱].

بر اساس فرهنگ هواشناسی اقلیمی، اقلیم عبارت است از تغییر مجموعه شرایط جوی که به وسیله کیفیت و تکامل وضع هوای منطقه معین می‌شود. منظور از اقلیم شرایط جوی یک منطقه در درازمدت است و تفاوت آن با آب و هوا، در دوره زمانی آن است. اقلیم هر منطقه بر اساس موقعیت آن بر روی کره زمین و شرایط جغرافیایی آن منطقه به وجود می‌آید. عوامل عمده موثر بر شرایط اقلیمی عبارتند از میزان دما، مقدار رطوبت هوا، نحوه تابش خورشید، میزان و نوع بارندگی و جهت و شدت

^۱ این مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد نگارنده اول با عنوان «طراحی مجتمع مسکونی کوتاه مرتبه در تربت‌جام با تاکید بر هویت‌بخشی» است که به راهنمایی نگارنده دوم در دانشگاه فردوسی مشهد در حال نگارش است.